

✓ Những trở ngại chính sách tăng trưởng xanh ở các nước đang phát triển

○ PGS.TS. NGUYỄN THẾ CHINH

Phó viện trưởng, Viện Chiến lược, Chính sách tài nguyên và môi trường

Tăng trưởng xanh là hướng tiếp cận mới, không chỉ mang lại lợi ích kinh tế, mà còn hướng tới phục hồi và bảo tồn hệ sinh thái tự nhiên nuôi dưỡng cuộc sống con người, giảm thiểu tác động của BĐKH. Vì vậy, nhiều quốc gia trên thế giới đang tiếp cận theo xu hướng mới này nhằm hướng tới phát triển bền vững. Từ thực tiễn Việt Nam, nhìn nhận ra các nước đang phát triển, có thể khái quát hóa những trở ngại chính của các nước đang phát triển sẽ gặp phải trong quá trình hướng tới "Tăng trưởng xanh".

Những trở ngại chính về tăng trưởng xanh ở các nước đang phát triển

Về nhân thức: Nhận thức về "tăng trưởng xanh" là gì và nội hàm của tăng trưởng xanh bao gồm những nội dung nào còn là vấn đề tranh cãi. Có quan niệm cho rằng, tăng trưởng xanh gần đồng nghĩa với GDP xanh, là tăng trưởng kinh tế trừ đi những thiệt hại môi trường, hay lấy chỉ số GDP trừ đi những thiệt hại môi trường do hoạt động kinh tế gây ra. Mặt khác, cũng có quan niệm coi tăng trưởng xanh là sự đầu tư vào các ngành, lĩnh vực nhằm mang lại hiệu quả kinh tế, tiết kiệm trong sử dụng tài nguyên, BVMT, đầu tư phục hồi hệ sinh thái, sử dụng năng lượng tái tạo, xây dựng nền kinh tế cacbon thấp, giảm phát thải khí nhà kính nhằm giảm thiểu tác động của BĐKH.

Đối với Việt Nam, dự thảo Chiến lược quốc gia về tăng

tăng trưởng xanh trình Thủ tướng Chính phủ phê duyệt cho rằng:

Tăng trưởng xanh là một nội dung của phát triển bền vững, bảo đảm phát triển kinh tế theo hướng nhanh, hiệu quả và bền vững, đồng thời góp phần quan trọng thực hiện Chiến lược Quốc gia về BĐKH. Tăng trưởng xanh phải do con người và vì con người, góp phần tạo việc làm, xóa đói giảm nghèo, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của người dân. Tăng trưởng xanh dựa trên tăng cường đầu tư vào bảo tồn, phát triển và sử dụng hiệu quả các nguồn vốn tự nhiên, giảm phát thải khí nhà kính, cải thiện nâng cao chất lượng môi trường, qua đó kích thích tăng trưởng kinh tế. Tăng trưởng xanh phải dựa trên cơ sở khoa học và công nghệ hiện đại, phù hợp với điều kiện Việt Nam, nguồn nhân lực chất lượng cao, kết hợp giữa nội lực với mở rộng hợp tác quốc tế.

Từ những quan điểm nêu trên, hiểu được nội hàm của tăng trưởng xanh và có sự đồng thuận giữa các nước đang phát triển để cùng thực hiện là trở ngại không nhỏ. Bởi lẽ, để đạt mục tiêu tăng trưởng xanh, nhiều việc cùng một lúc phải thực hiện, từ sử dụng hiệu quả tiết kiệm tài nguyên, BVMT, xóa đói giảm nghèo, đầu tư cho bảo tồn và phát triển, giảm thiểu phát thải khí nhà kính đến sự nỗ lực của toàn xã hội, không chỉ các tổ chức chính quyền mà còn cả người dân và doanh nghiệp cùng phải nhận thức đầy đủ và thực hiện.

Vấn đề công nghệ trong thực hiện tăng trưởng xanh: Đối với các nước đang phát triển, thường có trình độ công nghệ thấp, quá trình phát triển đi sau so với các nước phát triển, do vậy họ phải hứng chịu những hậu quả từ các nước phát triển, đó là tiếp nhận những công nghệ lạc hậu, lỗi thời, sử

dụng lãng phí các nguồn tài nguyên thiên nhiên và phát thải gây ô nhiễm môi trường, sử dụng nhiều nhiên liệu hóa thạch, gây ra những tổn thất lớn cho hệ sinh thái. Giải quyết trở ngại này cần có lộ trình và sự giúp đỡ của các nước phát triển trong chuyển giao công nghệ mới; đầu tư về khoa học kỹ thuật nhằm sử dụng hiệu quả và tiết kiệm các nguồn tài nguyên thiên nhiên.

Về nguồn vốn đầu tư cho tăng trưởng xanh: Tăng trưởng xanh liên quan đến đổi mới công nghệ phục hồi hệ sinh thái, sử dụng hiệu quả, tiết kiệm nguồn tài nguyên thiên nhiên và phát thải các bon thấp, đầu tư phát triển một số lĩnh vực mới. Muốn làm được những điều đó đòi hỏi phải đầu tư và có nguồn vốn lớn không chỉ tạo ra nhiều công ăn việc làm mà còn giảm phát thải khí nhà kính, nhất là việc sử dụng năng lượng tái tạo.

Theo kết quả nghiên cứu của Liên Hợp Quốc công bố năm 2011, mô hình kịch bản đầu tư xanh với số vốn khoảng 2% GDP toàn cầu (Khoảng 1300 tỷ USD), trong đó khoảng một phần tư của tổng số (0,5% GDP) tương đương với số tiền 350 tỷ USD được đầu tư cho các lĩnh vực sử dụng nhiều vốn tự nhiên như các ngành nông nghiệp, lâm nghiệp, nước sạch và thủy sản. Trong tổng nguồn vốn này nếu huy động từ các nước đang phát triển là điều không dễ dàng, đòi hỏi phải có sự hỗ trợ và đi tiên phong của các nước phát triển.

Giải quyết sinh kế và thu nhập: Các nước đang phát triển, tỷ lệ dân số đói nghèo và có mức thu nhập thấp chiếm tỷ trọng cao, vì vậy vấn đề ưu tiên là sinh kế và thu nhập nhằm vươn lên thoát

khỏi nghèo đói. Trong tăng trưởng xanh, nếu đề cập tới "Carbon thấp" hay "Công nghệ cao" đối với các nước này là một khái niệm quá xa vời. Vì vậy, trong dự thảo chiến lược tăng trưởng xanh của Việt Nam phải gắn với xóa đói giảm nghèo.

Định hướng tăng trưởng xanh ở các nước đang phát triển

Để thực hiện mục tiêu tăng trưởng xanh ở các nước đang phát triển phù hợp với xu thế chung toàn cầu hướng tới nền kinh tế xanh và phát triển bền vững, những vấn đề sau đây cần được chú trọng trong các giải pháp thực hiện.

Thứ nhất, như đã đề cập ở trên, nhận thức về "Tăng trưởng xanh", "Kinh tế xanh" còn chưa được hiểu một cách thấu đáo và có sự thống nhất giữa các nước, do vậy cần có chương trình nâng cao năng lực trong nghiên cứu và triển khai những nội dung liên quan đến tăng trưởng xanh. Nếu nội hàm "Tăng trưởng xanh" phù hợp với các nước đang phát triển cũng phải làm rõ và giải thích có cơ sở khoa học và thực tiễn.

Thứ hai, khi đề cập đến khái niệm các nước đang phát triển, cũng cần có sự phân loại rõ ràng. Trong đó có các nước nghèo, các nước cận nghèo, các nước đã thoát nghèo có mức thu nhập trung bình và các nước gắn với các nước phát triển có thu nhập cao, trên cơ sở đó có những giải pháp định hướng tăng trưởng xanh cho mỗi nhóm nước phù hợp với trình độ phát triển của họ.

Thứ ba, trách nhiệm của các nước phát triển đối với các nước đang phát triển cũng phải được làm rõ, nhất là đối với việc khắc phục các trở ngại của các nước

đang phát triển gặp phải như chuyển giao công nghệ, nguồn vốn ưu đãi cho đầu tư vào tăng trưởng xanh, nâng cao năng lực tiếp nhận chuyển giao công nghệ và nguồn vốn của các nước đang phát triển vào tăng trưởng xanh.

Thứ tư, xây dựng thể chế ràng buộc giữa hai nhóm nước trong nỗ lực định hướng tăng trưởng xanh và phát triển nền kinh tế carbon thấp, giảm thiểu và thích ứng với BĐKH. Những thể chế ràng buộc này nên dựa trên tính đồng thuận và sử dụng các công cụ kinh tế để chi phối.

Thứ năm, sự nỗ lực của các nước đang phát triển, với khả năng đáp ứng của mình, dựa vào phát huy nội lực, các nước đang phát triển phải tự nỗ lực vươn lên theo định hướng phát triển của nội hàm "Tăng trưởng xanh" và phát triển bền vững, không ỷ lại, thậm chí có những lĩnh vực có thể đi trước, như trong lĩnh vực phát triển nông nghiệp, lâm nghiệp hay hạn chế khai thác tài nguyên thiên nhiên, phục hồi hệ sinh thái tự nhiên.

Mặc dù, có những trở ngại nhất định trong thực hiện tăng trưởng xanh đối với các nước đang phát triển, nhưng nếu có những giải pháp thích hợp thì vẫn có thể thực hiện được mục tiêu của mình thông qua việc chia sẻ kinh nghiệm, sự hỗ trợ lẫn nhau và bằng nội lực của mỗi nước. Bên cạnh đó, những thách thức không nhỏ cũng sẽ đặt ra cho các nước đang phát triển trong quá trình thực hiện chiến lược tăng trưởng xanh, tùy thuộc vào hoàn cảnh cụ thể của mỗi nước mà các thách thức sẽ có sự khác nhau, vấn đề là nhận dạng và dự báo trước các thách thức đó để có hướng khắc phục. ■